

Comparison of Self-Differentiation and Interpersonal Forgiveness between Veterans'- and Non-Veterans' Spouses

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Bashardoust S.^{*1} PhD,
Bagheri Matin P.¹ MA

How to cite this article

Bashardoust S, Bagheri Matin P. Comparison of Self-Differentiation and Interpersonal Forgiveness between Veterans'- and Non-Veterans' Spouses. *Iranian Journal of War & Public Health*. 2020;12(3):173-179.

ABSTRACT

Aims This study aimed to identify the differences between interpersonal forgiveness and self-differentiation in veterans'- and non-veterans' spouses.

Instrument & Methods The present study is non-experimental and conducted by the causal-comparative method in all the spouses of 25% of the veterans referred to the Damavand Martyrs and Veterans Affairs Foundation, the spouses of non-veterans living in Damavand in 2020. A total of 80 people (40 veterans' spouses and 40 non-veterans' spouses) were randomly selected. The research instruments included the self-differentiation scale and interpersonal forgiveness scale. Multivariate analysis of variance in SPSS 20 software was used to analyze the data.

Findings There was a significant difference between the two groups of veterans 'and non-veterans' spouses in the component of my status from their differentiation variable ($p < 0.05$), but no significant difference was observed for the components of emotional responsiveness, emotional fault, and integration with others ($p > 0.05$). Also, there was no significant difference in reconnection and revenge control components, control of suffering, and realistic understanding of the interpersonal forgiveness variable ($p > 0.05$).

Conclusion Veterans' spouses are more capable than non-veterans spouses of maintaining their individuality and independence in intimate relationships with others, as well as the balance between reason and emotion.

Keywords Interpersonal Forgiveness; Self-Differentiation; Veterans Spouses; Non-Veterans Spouses

¹Department of Psychology, Faculty of Psychology and Social Sciences, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran

*Correspondence

Address: Department of Psychology, Faculty of Psychology and Social Sciences, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Ayatollah Khomeini Boulevard, Roudehen, Iran. Postal Code: 3973188981. Phone: +98 (21) 76505894 Fax: +98 (21) 76507665 sibashardoust@yahoo.com

Article History

Received: September 14, 2020
Accepted: January 05, 2021
ePublished: March 07, 2021

CITATION LINKS

[1] Feminine experience ... [2] Studing the issues of veteran's wives ... [3] Comparison of life expectancy, quality ... [4] The comparison between communication ... [5] The comparison between mental health ... [6] Comparison of psychological profile ... [7] Optimism, self-differentiation, and perceived ... [8] Keeping a healthy distance: Self-differentiation ... [9] Couple forgiveness, self-differentiation and secondary ... [10] Family therapy in clinical ... [11] Community sample mediating ... [12] Comparison of forgiveness and ... [13] Multigenerational links between ... [14] Theory in the practice of ... [15] An application of Bowen family ... [16] Family evaluation ... [17] Examining differentiation of self ... [18] Motivation and ... [19] Theories of ... [20] Forgiveness and cyberbullying ... [21] Forgiveness and health: Psycho ... [22] Does forgiveness mediate the ... [23] Forgiveness reduces anger in ... [24] A multitheoretical intervention for promoting ... [25] The relationship between religious commitment ... [26] Effectiveness differentiation of self on ... [27] Research methods in psychology and educational ... [28] Assessing interpersonal fusion: Reliability and validity ... [29] Structure and validity of a scale for measuring ... [30] The differentiation of self inventory: Development ... [31] Family and marriage ... [32] Investigating the relationship between ... [33] Standardization and determination of psychometric ... [34] Differentiation of the self and posttraumatic ... [35] Intimacy, differentiation, and personality variables ... [36] Wife of a veteran with psychiatric ... [37] Comparison of emotional intelligence and ... [38] Theory and practice of counseling and ... [39] Differentiation of self inventory-short form ... [40] Relationship of spirituality and forgiveness ... [41] The role of interpersonal forgiveness and cognitive ...

مقایسه بخشودگی بین فردی و تمایزیافتگی خود بین همسران جانبازان و غیرجانبازان

سیمین بشردوست* PhD

گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

پروانه باقری متین MA

گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

چکیده

اهداف: هدف از پژوهش حاضر شناسایی تفاوت بخشودگی بین فردی و تمایزیافتگی خود در همسران جانبازان و همسران غیرجانبازان بود.

ابزار و روش‌ها: پژوهش حاضر از نوع تحقیقات غیرآزمایشی است و به روش علی-مقایسه‌ای در کلیه همسران جانبازان ۲۵٪ مراجعه‌کننده به بنیاد شهید و امور ایثارگران دماوند و همسران غیرجانبازان ساکن شهرستان دماوند در سال ۱۳۹۹ انجام شد. تعداد ۸۰ نفر (۴۰ نفر همسران جانبازان و ۴۰ نفر همسران غیرجانبازان) به‌صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مقیاس تمایزیافتگی خود و مقیاس بخشودگی بین فردی بود. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل واریانس چندمتغیری در نرم‌افزار SPSS 20 استفاده شد.

یافته‌ها: بین دو گروه همسران جانبازان و غیرجانبازان در مولفه جایگاه من از متغیر تمایزیافتگی خود تفاوت معنی‌دار وجود داشت ($p < 0/05$) ولی برای مولفه‌های واکنش‌پذیری عاطفی، گسلش عاطفی و هم‌آمیختگی با دیگران تفاوت معنی‌داری دیده نشد ($p > 0/05$). همچنین در مولفه‌های ارتباط مجدد و کنترل انتقام‌جویی، کنترل رنج و درک و فهم واقع‌بینانه از متغیر بخشودگی بین فردی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت ($p > 0/05$).

نتیجه‌گیری: همسران جانبازان در خصوص حفظ فردیت و استقلال خود در روابط صمیمانه با دیگران و همچنین تعادل بین عقل و هیجان، نسبت به همسران غیرجانبازان از توانایی بیشتری برخوردارند.

کلیدواژه‌ها: بخشودگی بین فردی، تمایزیافتگی خود، همسران جانبازان، همسران غیرجانبازان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۶/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۰۴

*نویسنده مسئول: sibashardoust@yahoo.com

مقدمه

از میان پدیده‌های اجتماعی برخی دارای تأثیر بادوام‌تر و طولانی‌تری بر حیات اجتماعی یک جامعه و ذهنیت مردمان آن هستند و بعضی نیز به دلایل مختلف در زمانی کوتاه‌تر فراموش شده و جای خود را به تجاربی دیگر می‌دهند. شاید جنگ‌ها به لحاظ گستره تأثیراتی که بر زندگی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی مردمان دارند و نیز حجم انبوهی از تغییرات اجتماعی که به دنبال می‌آورند، جزء پردوام‌ترین پدیده‌ها باشند و خاطرات استواری را در ذهن کسانی باقی بگذارند که آن را تجربه می‌کنند [1].

معلولیت‌های جسمی و روانی و عوارض اجتماعی ناشی از آنها، یکی از جلوه‌هایی است که در صحنه‌های جنگ و سال‌های بعد از آن در بازماندگان جنگ و اطرافیان آنها، به شکلی گسترده مشهود بوده

است [2]. استرس‌های ناشی از جنگ و اثر مخرب آن بر روان افراد و تأثیرات نامطلوب جنگ بر خانواده، پس از پایان جنگ و با برگشت رزمندگان به خانواده، همچنان ادامه دارد. مشکلات جسمی و روانی فرد جانباز و اثرات غیرمستقیم آن بر خانواده‌های آنان از جمله ناگوارترین تبعات این پدیده است. در این میان، همسر رزمنده، از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چرا که با داشتن شرایط مشابه به دیگر افراد جامعه، به‌طور خاصی درگیر عوارض ناشی از معلولیت‌های جسمی و روانی به جامانده در جانباز است. بدیهی است روابط با همسر، عنصر اصلی زندگی عاطفی و اجتماعی فرد است و در میان دیگر روابط از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است [2].

پژوهش‌های پیشین به مقایسه مسائل روان‌شناختی در همسران جانبازان و غیرجانبازان پرداخته‌اند؛ مثلاً پژوهش *کاکانیا و نادری* [3] به مقایسه امید به زندگی، کیفیت زندگی و رضایت زناشویی، پژوهش *وفایی و خسروی* [4] به مقایسه وضعیت سلامت روانی، پژوهش *وفایی و همکاران* [5] به مقایسه الگوهای ارتباطی و پژوهش *امیری و همکاران* [6] به مقایسه نیم‌رخ روانی همسران شاغل جانبازان قطع نخاع با زنان شاغل جامعه عادی پرداخته‌اند. همچنین *کابرا/سانچز و فریدلندر* [7] تمایزیافتگی خود را به‌عنوان پیش‌بین رضایت در همسران کارکنان نظامی، *لاهاو و همکاران* [8] تمایزیافتگی خود و ادراک سلامت را در همسران زندانیان سابق جنگ و *دکل* [9] بخشش را در همسران اسرای سابق جنگ بررسی نموده‌اند.

به عقیده *بوون* [10] روابط انسانی از دو نیروی غریزی متضاد که موجب تعادل در زندگی‌اند، مشتق می‌شود: یکی نیرویی است که شخص را به سمت فردیت، استقلال و مجزای بودن از دیگران سوق می‌دهد و دیگری نیرویی است که موجب می‌شود شخص به دنبال وابستگی، صمیمیت و هم‌نشینی با دیگران باشد. رویارویی این دو نیرو و کشمکش میان آنها، سبب ایجاد اضطراب در فرد می‌شود؛ بنابراین لازم است شخص بتواند احساس و هیجان خویش را از تفکرش جدا کند و با حفظ فردیت و استقلال «خود»، روابط صمیمانه‌ای را با دیگران تجربه کند [11-13].

توانایی تفکیک بین حالت‌های هیجانی و شناختی، مشخصه تمایزیافتگی خود است. ممکن است فردی با سطح بالاتری از تمایزیافتگی خود، احساس اضطراب زیاد و نگرانی درباره شخص دیگر یا از سوی دیگر احساس عصبانیت و سرزنش نسبت به وی داشته باشد، در حالی که قادر است تا واکنش کمی نسبت به پریشانی یا رفتار حمله‌آمیز شخص داشته باشد [10]. افراد با سطح بالای تمایزیافتگی خود می‌توانند محدودیت‌های مناسبی را تعیین کنند و به‌طور مستقیم و بدون سرزنش یا قضاوت مشکلاتشان را مطرح سازند. این افراد می‌توانند ناراحتی و مخالفت شدید شخص دیگر را مدیریت نمایند بدون اینکه از او فاصله بگیرند یا به قیمت از دست رفتن تفکر روشن‌بینانه خود، با دیگران منطبق بشوند [13]. *بوون* [14] توضیح می‌دهد که افراد متمایز با استفاده از افکار منطقی تصمیم خود را می‌گیرند. در زندگی هیجانی خود، می‌توانند صمیمیت را تجربه کرده و بدون هم‌آمیختگی به هم نزدیک شوند.

شده است. با توجه به اینکه در ایران پژوهش‌های اندکی به مقایسه مسائل روان‌شناختی در همسران جانبازان و همسران غیرجانبازان پرداخته‌اند و با توجه به اینکه تاکنون پژوهشی در ایران در خصوص مقایسه تمایز یافتگی خود و بخشودگی بین فردی در این دو گروه انجام نشده است، پژوهش حاضر در خصوص مقایسه اختلالاتی که این زنان از آن رنج می‌برند با زنان غیرجانباز نیست، بلکه به بررسی تمایز یافتگی خود و بخشودگی بین فردی بین همسران جانبازان و غیرجانبازان پرداخته است، تا در صورت فقدان این مولفه‌ها در این زنان بتوان راهکارهایی برای افزایش آن ارائه داد؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف شناسایی تفاوت تمایز یافتگی خود و بخشودگی بین فردی در همسران جانبازان و همسران غیرجانبازان انجام شد.

ابزار و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات غیرآزمایشی است و به روش علی-مقایسه‌ای روی کلیه همسران جانبازان ۲۵٪ مراجعه‌کننده به بنیاد شهید و امور ایثارگران دماوند و همسران غیرجانبازان ساکن شهرستان دماوند در سال ۱۳۹۹ انجام شد. همسران جانبازان به‌صورت تصادفی ساده از بنیاد شهید و امور ایثارگران دماوند انتخاب شدند و برای انتخاب همسران غیرجانبازان از بخش‌های شهرستان دماوند (شهرهای دماوند، کیلان، آبسرد، رودهن، آملی)، ۲ شهر دماوند و رودهن به‌طور تصادفی و از هر شهر ۲ مرکز دولتی و از هر مرکز ۱۰ نفر از زنان متاهل کارمند و مراجعه‌کننده به این ادارات، به‌طور تصادفی انتخاب شدند. برای پژوهش علی-مقایسه‌ای حجم نمونه حداقل ۳۰ نفر در هر گروه توصیه می‌شود [27] و در پژوهش حاضر با استفاده از نرم‌افزار GPower 3.1، با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵٪، توان آزمون ۸۰٪، ضریب رگرسیون ۷/۰ برای گروه همسران جانبازان و ۴/۰ برای گروه همسران غیرجانبازان، برای هر گروه ۳۹ نفر محاسبه شد که با احتساب موارد تکمیل ناقص پرسش‌نامه‌ها، در نهایت ۴۰ نفر برای هر گروه (جمعاً ۸۰ نفر) تعیین شد. ملاک‌های انجام مطالعه، شامل سطح تحصیلات حداقل دوره راهنمایی، عدم استفاده از داروهای روان‌پزشکی و رضایت برای شرکت در مطالعه بود.

ابزارهای پژوهش شامل مقیاس تمایز یافتگی خود / سکورون و / سمیت [28] و مقیاس بخشودگی بین فردی / احتشام‌زاده و همکاران [29] بود:

مقیاس تمایز یافتگی خود: تمرکز اصلی آن روی بزرگسالان، ارتباط‌های مهم زندگی و روابط جاری افراد با خانواده‌های اصلی آنها است [28]. پرسش‌نامه از ۶۶ گویه و ۴ خرده‌مقیاس واکنش‌پذیری عاطفی (۱۱ سؤال)، جایگاه من (۱۱ سؤال)، گسلس عاطفی (۱۲ سؤال) و هم‌آمیختگی با دیگران (۱۲ سؤال) تشکیل شده است که به‌منظور سنجش تمایز یافتگی افراد به‌کار می‌رود [28]. نمره‌گذاری پرسش‌نامه به‌صورت طیف لیکرت ۶ نقطه‌ای (ابتدا در مورد من صحیح نیست=۱ تا کاملاً در مورد من صحیح است=۶) است. ضریب آلفای گزارش‌شده توسط / سکورون و فرید/ ندر [30] ۸۸/۰٪، در پژوهش پلج-

آنها قادر به مقابله با تعارض، طرد و جدایی هستند [15]. کر و بوون [16] مطرح می‌سازند که افراد با تمایز یافتگی ضعیف، واکنش‌های هیجانی شدیدی دارند که می‌تواند آنها را به هم‌آمیختگی یا قطع رابطه با شریک زندگی یا سایر اعضای خانواده برساند [17]. همچنین بخشودگی یکی از موضوعات مورد علاقه روان‌شناسان مثبت‌نگر است. این روان‌شناسان به دنبال آن هستند که از لحاظ روان‌شناختی تصویری از زندگی خوب را به روشنی بیان کنند [18]. هدف این است که نشان داده شود که چه اعمالی به تجربیات بهروزی و رفاه، به پرورش افراد مثبت‌نگری که خوش‌بین و انعطاف‌پذیر هستند، می‌انجامد. بر اساس این رویکرد، مساله این نیست که چگونه می‌توانیم ضعف‌های افراد را اصلاح کنیم، بلکه این است که چگونه می‌توانیم توانایی‌های افراد را پرورش دهیم و تقویت کنیم [19]. پژوهش درباره روان‌شناسی مثبت‌نگر، اضافه می‌کند که رهنمودهای درونی، مانند معنا، اصالت، عشق به توانمندی و سلامت کمک می‌کند. علم روان‌شناسی مثبت‌نگر در پی مطالعه هیجان‌های مثبت، ویژگی مثبت و نمادهای مثبت است و روان‌شناسان مثبت‌نگر در پی بررسی بهزیستی و سلامتی روانی هستند و این حوزه بیشتر در پی افزایش و تسریع شادکامی در افراد است [18].

بخشش، یک توانایی و قدرت خلق‌شده در اوایل قرن بیستم توسط پترسون و سلینگمن است [20]. بخشش، شامل کاهش احساسات، افکار و رفتار منفی و افزایش احساسات مثبت، شناخت‌ها و رفتارهای مثبت نسبت به فرد خاطی، رویداد و خود فرد است، بدون اینکه نیازی به جبران، کیفر یا اصلاح باشد [21]. بخشش، منبع موثری برای بهبود حالت‌های پر خاشگری حاصل از قربانی‌واقع‌شدن و کاهش واکنش‌های منفی نسبت به رفتار دیگر افراد است [22, 23]. به بیان گوردون و باکوم [24] بخشش فرآیند آزادسازی روانی-عاطفی است که در درون فرد رنجیده رخ می‌دهد. در این فرآیند، فرد آزرده معمولاً سه مرحله برخورد یا واکنش نسبت به حادثه، روشن‌سازی یا جست‌وجو چرایی و بهبودی را سپری می‌کند که هر یک از این مراحل در برگزیده سه جنبه شناختی، عاطفی و رفتاری است [25]. به نظر می‌رسد که همسران جانبازان در صورت داشتن تمایز یافتگی، تعریف مشخصی از خود و عقایدشان داشته باشند، آنها می‌توانند جهت خویش را در زندگی انتخاب کنند و در موقعیت‌های شدیداً عاطفی که در بسیاری از افراد منجر به بروز رفتارهای غیرارادی و گرفتن تصمیمات نافرجام می‌شود، کنترل خود را از دست ندهند و با در نظر گرفتن عقل و منطق تصمیم‌گیری کنند [26]. همچنین همسران جانبازان در صورت داشتن بخشودگی بین فردی نیز می‌توانند بسیاری از نواقص و کمبودها را نادیده گرفته و بهداشت روان خود کمک کنند [21]. بنابراین یک همسر جانباز به‌عنوان یک فرد تمایز یافته و دارای احساس بخشودگی بین فردی، بهتر می‌تواند با مشکلات دست‌وپنجه نرم کند.

در پژوهش‌های خارج از کشور به بررسی جداگانه تمایز یافتگی خود و بخشودگی در همسران اسرای جنگی و کارکنان نظامی [7-9] پرداخته

تحصیلات راهنمایی، ۱۳ نفر (۳۲/۵٪) دیپلم، ۷ نفر (۱۷/۵٪) لیسانس و ۳ نفر (۷/۵٪) فوق لیسانس داشتند.

میانگین نمره تمایز یافتگی خود در گروه همسران جانبازان به صورت معنی داری بیشتر از همسران غیر جانبازان بود ($p < 0/05$)، میانگین نمره خرده مقیاس جایگاه من در همسران جانبازان به صورت معنی داری بیشتر از همسران غیر جانبازان بود ($p < 0/05$) ولی میانگین خرده مقیاس های واکنش پذیری عاطفی، گسلش عاطفی و هم آمیختگی با دیگران، بین دو گروه تفاوت معنی داری نداشتند ($p > 0/05$; جدول ۱).

میانگین نمره بخشودگی بین فردی بین دو گروه همسران جانبازان و غیر جانبازان تفاوت معنی داری نداشت ($p > 0/05$). میانگین خرده مقیاس های ارتباط مجدد و کنترل انتقام جویی، کنترل رنجش و درک و فهم واقع بینانه بین دو گروه نیز تفاوت معنی داری نداشتند ($p > 0/05$; جدول ۲).

جدول ۱) مقایسه میانگین آماری نمرات تمایز یافتگی خود و خرده مقیاس های آن در همسران جانبازان و غیر جانبازان (تعداد در هر گروه = ۴۰ نفر)

متغیر	همسران جانبازان	همسران غیر جانبازان	سطح معنی داری
تمایز یافتگی خود	۱۶۸/۶۹۰±۵/۷۰۷	۱۶۰/۱۹۰±۵/۷۰۷	۰/۰۳۹
واکنش پذیری عاطفی	۴۴/۶۰۰±۱/۹۴۴	۴۲/۹۰۰±۱/۹۴۴	۰/۲۳۶
جایگاه من	۳۸/۴۵۰±۱/۹۵۱	۳۳/۹۵۰±۱/۹۵۱	۰/۰۰۲
گسلش عاطفی	۴۱/۹۲۰±۱/۸۹۱	۴۰/۶۷۰±۱/۸۹۱	۰/۳۷۸
هم آمیختگی با دیگران	۴۳/۷۲۰±۲/۲۰۶	۴۲/۶۲۰±۲/۲۰۶	۰/۴۸۵

جدول ۲) مقایسه میانگین آماری نمرات بخشودگی بین فردی و خرده مقیاس های آن در همسران جانبازان و غیر جانبازان (تعداد در هر گروه = ۴۰ نفر)

متغیر	همسران جانبازان	همسران غیر جانبازان	سطح معنی داری
بخشودگی بین فردی	۶۸/۱۵۰±۱/۸۳۷	۶۷/۳۷۰±۱/۸۳۷	۰/۰۹۲
ارتباط مجدد و کنترل انتقام جویی	۳۲/۰۵۰±۱/۲۲۳	۳۰/۹۵۰±۱/۲۲۳	۰/۲۰۹
کنترل رنجش	۱۵/۹۰۰±۰/۸۶۳	۱۶/۹۷۰±۰/۸۶۳	۰/۰۸۴
درک و فهم واقع بینانه	۲۰/۲۰۰±۱/۹۱۶	۱۹/۴۵۰±۱/۹۱۶	۰/۲۵۳

بحث

هدف پژوهش حاضر شناسایی تفاوت بخشودگی بین فردی و تمایز یافتگی خود در همسران جانبازان و غیر جانبازان بود. نتایج تحلیل آماری واریانس چند متغیری نشان داد که در متغیر تمایز یافتگی خود، مولفه جایگاه من، در همسران جانبازان میانگین بالاتری داشت که نشان داد این مولفه در آنها نسبت به همسران غیر جانبازان شرایط بهتری داشته اما در سایر مولفه های واکنش پذیری عاطفی، گسلش عاطفی و هم آمیختگی با دیگران، تفاوت میانگین ها معنی دار نبودند.

مرور پژوهش های پیشین، نتایجی متناقض با این یافته ها نشان دادند. چنانچه پژوهش لاهو و همکاران [۸] نشان داد که همسران اسرای سابق جنگ، تمایز یافتگی خود کمتر و ادراک منفی سلامتی را در مقایسه با همسران گروه گواه نشان دادند. همچنین نتایج

پوپکو، ۸۶/۰ است [۳۱]. پایی این پرسش نامه در پژوهش اسکورن و فربلندر [۳۰] با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای مولفه های واکنش پذیری عاطفی، جایگاه من، گسلش عاطفی، هم آمیختگی با دیگران و کل پرسش نامه به ترتیب ۸۳/۰، ۸۰/۰، ۸۲/۰ و ۸۸/۰ گزارش شده است و برای روایی آن ۸۵/۰ به دست آمده است. در ایران نیز پایی کل پرسش نامه توسط کاظمیان و دلاور [۳۲] با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۷۸/۰ برآورد شد. همچنین این آزمون در ایران توسط یونسی [۳۳] روی نمونه عادی هنجاریابی شده و روایی آن برای کل مقیاس ۸۵/۰ اعلام شد.

مقیاس بخشودگی بین فردی: احتشام زاده و همکاران [۲۹] در پژوهشی به ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش بخشودگی بین فردی پرداختند. این مقیاس دارای ۲۵ سؤال بوده و هدف آن سنجش میزان بخشودگی بین فردی و ابعاد آن در افراد مختلف (ارتباط مجدد و کنترل انتقام جویی، کنترل رنجش، درک و فهم واقع بینانه) است. دارای سه مولفه ارتباط مجدد و کنترل انتقام جویی (از سؤال ۱ الی ۱۲)، مولفه کنترل رنج (از سؤال ۱۳ الی ۱۸) و مولفه درک و فهم واقع بینانه (از سؤال ۱۹ الی ۲۵) است. نمره گذاری پرسش نامه به صورت طیف لیکرت ۴ نقطه ای (کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافق = ۴) است. آلفای کرونباخ برای پرسش نامه مقیاس سنجش بخشودگی بین فردی به قرار زیر است: مولفه ارتباط مجدد و کنترل انتقام جویی با آلفای کرونباخ ۷۷/۰، مولفه کنترل رنجش با آلفای کرونباخ ۶۶/۰ و مولفه درک و فهم واقع بینانه با آلفای کرونباخ ۸۰/۰ و کل پرسش نامه ۸۰/۰ است [۲۹]. همچنین در پژوهش احتشام زاده و همکاران [۲۹] برای سنجش روایی مقیاس بخشودگی بین فردی، از اجرای همزمان آن با خرده مقیاس بخشودگی در خانواده اصلی استفاده شد که همبستگی بین این دو مقیاس معنی دار به دست آمد. همچنین روایی این مقیاس توسط کیامهر از ۷۱/۰ تا ۹۱/۰ به دست آمد [۲۹].

پس از کسب مجوز اخلاقی از دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، به سازمان های مربوطه مراجعه و پرسش نامه ها را بین دو گروه نمونه (همسران جانبازان و غیر جانبازان) توزیع شد. در خصوص اهداف پژوهش و ارتقای بهداشت روان آنان و همچنین نحوه تکمیل پرسش نامه ها توضیحاتی از سوی محقق داده شد. افراد، مقیاس تمایز یافتگی خود و مقیاس بخشودگی بین فردی را تکمیل نمودند. تجزیه و تحلیل داده ها توسط نرم افزار آماری SPSS 20 و با روش تحلیل واریانس چند متغیری صورت گرفت.

یافته ها

دامنه سنی شرکت کنندگان ۴۶ تا ۵۹ سال با تحصیلات راهنمایی تا فوق لیسانس بود. میانگین سنی همسران جانبازان ۵۲/۵۵±۰/۹۴ و میانگین سنی همسران غیر جانبازان ۵۲/۴۷±۰/۹۹ سال بود. در گروه همسران جانبازان ۱۷ نفر (۴۲/۵٪) سطح تحصیلات راهنمایی، ۱۴ نفر (۳۵٪) دیپلم، ۵ نفر (۱۲/۵٪) لیسانس و ۴ نفر (۱۰٪) فوق لیسانس و در گروه همسران غیر جانبازان ۱۷ نفر (۴۲/۵٪) سطح

هم‌جوشی یا هم‌آمیختگی با دیگران به معنای ازدست‌دادن هویت در یک رابطه است.^[11] مولفه گسلس عاطفی، تمایل به خروج از رابطه و عقب‌نشینی عاطفی را در شرایط پرتنش نشان می‌دهد.^[39] مولفه واکنش‌پذیری هیجانی، نشان می‌دهد که افراد با واکنش‌پذیری هیجانی، قادر به جداسازی احساس از تفکر نیستند و بیشتر پاسخ‌هایی که به محیط می‌دهند، پاسخ‌هایی هیجانی است تا عقلانی^[10, 16]؛ بنابراین می‌توان استنباط نمود که شرکت‌کنندگان، در تکمیل پرسش‌نامه‌ها تمایلی به تکمیل نمودن صحیح و حقیقی پرسش‌های مربوط به این مولفه‌ها که شرایط خوبی را برای ایشان توصیف نمی‌کنند، نداشتند و همچنین شرایط محیطی نیز به این مساله اضافه شده و در کل جواب مناسبی به این سؤالات ندادند. یافته دیگر این پژوهش نشان داد که تفاوت میانگین نمره‌های سه خرده‌مقیاس ارتباط مجدد و کنترل انتقام‌جویی، کنترل رنج و درک و فهم واقع‌بینانه از متغیر بخشودگی بین فردی در همسران جانبازان و همسران غیرجانبازان معنی‌دار نبود.

می‌توان این عدم تفاوت را این‌طور تبیین نمود که بخشودگی بین فردی در این پژوهش، حاوی سؤوال‌هایی که است که مجزا از بخشودگی زناشویی است و این سؤوال‌ها معطوف به بخشودگی در خصوص دوستان و آشنایان و اطرافیان است. بنابراین به نظر می‌رسد که فقدان تفاوت در بخشودگی بین همسران جانبازان و همسران غیرجانبازان می‌تواند، منطقی به نظر برسد؛ زیرا این بخشودگی تا حد زیادی به زندگی خصوصی آنها که جانبازی همسرانشان را شامل می‌شود، مرتبط نیست. چه‌بسا همسران جانبازان می‌توانند در خصوص همسرانشان بخشودگی بیشتری داشته باشند، همان‌طور که *احتشام‌زاده* و همکاران^[39] در پژوهش خود نشان دادند که بین بخشودگی و رضایت زناشویی همسران جانبازان رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد و بخشودگی را بهترین پیش‌بینی‌کننده میزان رضایت زناشویی جانبازان و همسرانشان نشان دادند. بیگی و همکاران^[40] در پژوهش خود دریافتند که بخشودگی در جانبازان و همسرانشان موجب تقویت انسجام و سازگاری خانوادگی آنها می‌شود. *مهمان‌خواه* و همکاران^[41] نقش بخشودگی را در پیش‌بینی سازگاری زناشویی همسران جانبازان نشان دادند؛ بنابراین این امر می‌تواند توجیه‌کننده این موضوع باشد که دوام زناشویی آنها تا حدودی مرهون بخشودگی آنها است، زیرا جانبازان اکثر اوقات دارای اعمال غیرعمدی و شرایطی اجتناب‌ناپذیر هستند و بخشودگی همسران نسبت به آنها متفاوت و نسبت به دیگران، می‌تواند همانند سایر افراد از جمله همسران غیرجانبازان باشد.

کاربردهای نتایج این پژوهش را می‌توان در دو سطح نظری و عملی بررسی کرد؛ در سطح نظری، به مفروضه‌های مرتبط با تمایز یافتگی خود و نقش مثبت آنها در زندگی همسران جانبازان تاکید می‌شود و در سطح عملی، می‌تواند مبنای تجربی مناسبی برای تدوین مداخله‌های درمانی مناسبی با تاکید بر نقش تمایز یافتگی خود در بهبود زندگی همسران جانبازان باشد. اجرای پژوهش بین نمونه‌هایی که بنیاد شهید شهرستان دماوند به

پژوهش *سولومون*^[34] حاکی از آن بود که تمایز یافتگی خود در همسران زندانیان سابق جنگ در مقایسه با گروه گواه پایین‌تر بود. در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان گفت در خانواده جانبازان مهم‌ترین و بیشترین آسیب را زن خانواده متحمل می‌شود و با توجه به اینکه نقش محوری در خانواده جانبازان عمدتاً بر عهده همسران است و بیشترین فشار را همسر جانباز متحمل می‌شود، بنابراین به نظر می‌رسد که وی از تمایز یافتگی خود بالاتری نسبت به یک همسر غیرجانباز برخوردار باشد. تمایز یافتگی خود به صورت ویژگی‌های درون فردی به وی این توانایی را می‌بخشد که بین افکار و هیجانات خود تعادل ایجاد کند. تمایز یافتگی خود یک جزء جدایی‌ناپذیر از توانایی فرد برای رشد صمیمیت است و به نظر می‌رسد با سطح رضایت مرتبط باشد و می‌تواند رضایت را افزایش داده و آن را پیش‌بینی کند.^[35]

پژوهش *سلیمی* و همکاران که در زمینه ابعاد رضایت زناشویی همسران جانباز انجام گرفت، نشان داد که همسران جانباز جنگ تحمیلی با توجه به پذیرش احتمال آسیب‌های جسمانی و روانی شوهران خود، با همسران خود روابط رضایت‌بخش زناشویی داشته‌اند و تعداد فرزندان، درصد جانبازی و افزایش سن نتوانسته این رابطه را خدشه‌دار سازد.^[36] که می‌توان استنباط نمود این رابطه رضایت‌بخش و ادامه زندگی با یک فرد جانباز، می‌تواند تا حدی از تمایز یافتگی خود بالای این زنان نشأت بگیرد. همچنین این زنان قادرند با بالاترین استرس‌ها خود را تطبیق دهند، بدون اینکه نشانه‌های آسیب را در خود رشد دهند، ظرفیت درون‌نگری، رغبت و توانایی شناخت، مکاشفه احساسات خود و برقراری ارتباط با تجربه‌های مناسب و اثربخش را دارند، توانایی تحمل رنج و ناراحتی برای رشد را دارند^[37] که همگی از خصوصیات تمایز یافتگی خود است.

در ادامه می‌توان گفت که این نتیجه با نظریه *بوون*^[14] هماهنگ است. مولفه خودپیروی یا جایگاه من نشان‌دهنده توانایی شخص در ارایه تعریف شفافی از هویت خویش و دارابودن عقاید و باورهای مشخص در زندگی است^[14]. افراد تمایز یافته حتی در شرایط پرتنش (مانند زندگی با فرد جانباز) نیز، از هویت شخصی قوی یا جایگاه من نیرومندی برخوردارند (این من هستم... این عقاید من است... این کاری است که می‌خواهم انجام دهم، نه آن...)^[10, 16]. بر اساس نظریه *بوون* تمایز خود، جدایی روانی عقل و هیجان و استقلال خود از دیگران را شامل می‌شود و افراد در جریان تفرد، درک هویت خویش را کسب می‌کنند. این تمایز از خانواده اصلی، آنها را قادر می‌سازد تا مسئولیت افکار، احساسات، ادراک‌ها و اعمال خود را بپذیرند^[38]. در نتیجه می‌توان گفت که همسران جانبازان نیز در زندگی خود مسئولیت افکار، احساسات ناخوشایند، ادراک‌ها و اعمال خود را پذیرفته‌اند که نشانگر تمایز یافتگی بالای آنها نسبت به همسران غیرجانبازان است.

در تبیین عدم رابطه معنی‌دار بین مولفه‌های دیگر تمایز یافتگی بین همسران جانبازان و همسران غیرجانبازان می‌توان گفت که مولفه

- 5- Vafaei T, Khosravi S. The comparison between mental health of devotees spouses and normal persons spouses. *Iran J War Public Health*. 2009;1(4):9-13. [Persian]
- 6- Amiri M, Salimi H, Mirzamani M, Hashmian K, Karami Nia R, Adib M. Comparison of psychological profile of working wives of spinal cord amputated veterans with working women in normal society. *J Knowl Behav*. 2007;14(22):59-67. [Persian]
- 7- Cabrera-Sanchez P, Friedlander ML. Optimism, self-differentiation, and perceived posttraumatic stress disorder symptoms: Predictors of satisfaction in female military partners. *Couple Fam Psychol Res Pract*. 2017;6(4):235-46.
- 8- Lahav Y, Stein JY, Solomon, Z. Keeping a healthy distance: Self-differentiation and perceived health among ex-prisoners-of-war's wives. *J Psychosom Res*. 2016;2(3):61-8.
- 9- Dekel R. Couple forgiveness, self-differentiation and secondary traumatization among wives of former POWs. *J Soc Person Relatsh*. 2010;4(7):924-37.
- 10- Bowen M. Family therapy in clinical practice. New York: Jason Aronson; 1993.
- 11- Hooper LM, DePuy V. Community sample mediating and moderating effects of differentiation of self on depression symptomatology in a rural community sample. *Fam J Counsel Ther Coupl Fam*. 2010;18(4):358-68.
- 12- Goldman BD, Wade N. Comparison of forgiveness and anger-reduction group treatments: A randomized controlled trial. *Psychother Res*. 2012;22(5):604-20.
- 13- Noll LK, Clark CA, Skowron EA. Multigenerational links between mothers' experiences of autonomy in childhood and preschoolers' respiratory sinus arrhythmia: Variations by maltreatment status. *Dev Psychopathol*. 2015;27(4 Pt 2):1443-60.
- 14- Bowen M. Theory in the practice of psychotherapy. In: American Orthopsychiatric Association. Family therapy: Theory and practice. Guerin PJ, editor. New York: Gardner Press; 1976.
- 15- Haefner J. An application of Bowen family systems theory. *Issues Ment Health Nurs*. 2014;35(11):835-41.
- 16- Bowen M, Kerr ME. Family evaluation. New York: W. W. Norton; 2009.
- 17- Priest J B. Examining differentiation of self as a mediator in the biobehavioral family model. *J Marital Fam Ther*. 2017;45(1):161-75.
- 18- Reeve JM. Motivation and Emotion. 6th Edition. Seyed Mohammadi Y, editor. Tehran: Virayesh; 2016. [Persian]
- 19- Schultz D, Schultz S. Theories of personality. 10th Edition. Seyed Mohammadi Y, editor. Tehran: Virayesh; 2013. [Persian]
- 20- Quintana-Orts C, Rey L. Forgiveness and cyberbullying in adolescence: Does willingness to forgive help minimize the risk of becoming a cyberbully? *Comput Human Behav*. 2018;81(1):209-14.
- 21- Webb JR, Toussaint L, Conway-Williams E. Forgiveness and health: Psycho-spiritual integration and the promotion of better healthcare. *J Health Care Chaplain*. 2012;18(1-2):57-73.
- 22- Van Rensburg JE, Raubenheimer JE. Does forgiveness mediate the impact of school bullying on adolescent mental health? *J Child Adolesc Ment Health*. 2015;27(1):25-39.
- 23- Watson H, Rapee R, Todorov N. Forgiveness reduces anger in a school bullying context. *J Interpers Violence*. 2015;32(11):1642-57.

آنها دسترسی داشت، مهم‌ترین محدودیت پژوهش بود. همچنین نمونه‌های این پژوهش از نظر سابقه ابتلا به بیماری‌های روانی ارزیابی نشدند که لازم است در تحقیقات بعدی مورد توجه قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود که اجرای این پژوهش در نمونه بزرگ‌تری از همسران جانبازان انجام شود و نمونه‌های پژوهش از نظر سابقه ابتلا به بیماری‌های روانی مورد ارزیابی قرار بگیرند و همچنین، پژوهش در حوزه مقایسه بخشودگی بین فردی و تمایز یافتگی خود در سایر گروه‌های جانبازان انجام شود.

نتیجه‌گیری

همسران جانبازان از تمایز یافتگی خود بیشتری نسبت به همسران غیرجانبازان برخوردارند. به عبارت دیگر، همسران جانبازان در خصوص حفظ فردیت و استقلال خود در روابط صمیمانه با دیگران و همچنین تعادل بین عقل و هیجان، نسبت به همسران غیرجانبازان از توانایی بیشتری برخوردارند. همچنین از لحاظ بخشودگی بین فردی بین همسران جانبازان و همسران غیرجانبازان تفاوتی وجود ندارد. بخشودگی بین فردی می‌تواند معطوف به روابط بین همسران جانبازان و دوستان و آشنایان آنها باشد، بنابراین همسران جانبازان در رابطه با بخشودگی بین فردی می‌توانند همانند همسران غیرجانبازان، تعامل داشته باشند.

تشکر و قدردانی: از معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، همسران جانبازان مشارکت‌کننده در مطالعه و کلیه عزیزانی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، کمال تشکر را داریم.

تأییدیه اخلاقی: تأییدیه از طرف دانشگاه آزاد اسلامی-واحد رودهن کسب شد.

تعارض منافع: تعارض منافع بین نویسندگان وجود ندارد.

سهم نویسندگان: سیمین بشردوست (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/پژوهشگر اصلی/تحلیلگر آماری (۵۰٪): پروانه باقری متین (نویسنده دوم)، روش‌شناس/نگارنده بحث (۵۰٪).

منابع مالی: این پژوهش بدون حمایت مالی موسسه یا نهادی انجام شده و کلیه هزینه‌های آن بر عهده نویسندگان بوده است.

منابع

- 1- Jamshidiha Gh, Hamidi N. Feminine experience of war. *J Women Res*. 2008;5(2):81-108. [Persian]
- 2- Yahyazadeh H, Masoumzadeh N. Studing the issues of veteran's wives life. *Soc Dev Welf Plan*. 2017;7(28):97-121. [Persian]
- 3- Kakanian M, Naderi R. Comparison of life expectancy, quality of life and marital satisfaction of imposed war veterans' wives and ordinary people. 1th International Conference on Management Patterns in the Age of Progress, 2017 Apr 2; Tehran, Iran. Tehran: Civilica; 2017. p. 71-9. [Persian]
- 4- Vafaei T, Khosravi S, Moein L. The comparison between communication patterns of devotee spouses and normal person's spouses. *Iran J War Public Health*. 2010;2(1):20-6. [Persian]

- 33- Younesi F. Standardization and determination of psychometric properties of self-differentiation test among people aged 25-50 years [Dissertation]. Roudehen: Islamic Azad University; 2006. [Persian]
- 34- Solomon Z, Dekel R, Zerach G, Horesh D. Differentiation of the self and posttraumatic symptomatology among ex-POWs and their wives. *J Marital Fam Ther*. 2009;35(1):60-73.
- 35- Patrick S, Sells JN, Giordano FG, Tollerud TR. Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *Fam J*. 2007;15(4):359-67.
- 36- Salimi Sh, Azad Marzabadi A, Amiri M, Taghavi M. Wife of a veteran with psychiatric or chemical war problems: A preliminary report from Iran. *J New Educ Ideas*. 2008;4(4):55-72. [Persian]
- 37- Ahmadpour Khorami A. Comparison of emotional intelligence and differentiation in drug-dependent adolescents and normal adolescents [Dissertation]. Marvdasht: Islamic Azad University; 2015. [Persian]
- 38- Corey G. Theory and practice of counseling and psychotherapy. 20th Edition. Seyed Mohammadi Y, editor. Tehran: Arasbaran; 2019. [Persian]
- 39- Drake JR. Differentiation of self inventory-short form: Creation & initial evidence of construct validity [Dissertation]. Kansas: University of Missouri; 2011.
- 40- Beygi A, Mohammadifar M, Najafi M, Rezayi A. Relationship of spirituality and forgiveness with family cohesion and adaptability in veterans. *Iran J War Public Health*. 2016;8(1):33-9. [Persian]
- 41- Mehmankhah Someesaraei F. The role of interpersonal forgiveness and cognitive emotion regulation in predicting marital adjustment of wives of veterans hospitalized in psychiatric hospitals in Rasht [Dissertation]. Rasht: Islamic Azad University; 2019.
- 24- Gordon KC, Baucom DH. A multitheoretical intervention for promoting recovery from extramarital affairs. *J Clin Psychol Sci Pract*. 1999;6(4):382-99.
- 25- Parsafar S, Namdari K, Hashemi SE, Mehrabi HA. The relationship between religious commitment, unforgiveness and forgiveness styles with the mental health. *Couns C Psychother*. 2015;6(23):139-62. [Persian]
- 26- Shakibae T, Esmaeili M, Karami A. Effectiveness differentiation of self on mental health after divorce. *J Train Psychol*. 2007;2(7):115-31. [Persian]
- 27- Delavar A. Research methods in psychology and educational sciences. 14th Edition. Tehran: Virayesh; 2019. [Persian]
- 28- Skowron EA, Schmitt TA. Assessing interpersonal fusion: Reliability and validity of a new DSI fusion with others subscale. *J Marital Fam Ther*. 2003;29(2):209-22.
- 29- Ehteshamzadeh P, Ahadi H, Enayati M, Heidari A. Structure and validity of a scale for measuring interpersonal forgiveness. *Iran J Psychiatry Clin Psychol*. 2011;16(4):433-55. [Persian]
- 30- Skowron EA, Friedlander ML. The differentiation of self inventory: Development and initial validation. *J Couns Psychol*. 1998;45(3):235-46.
- 31- Sanaei B. Family and marriage scales. 2nd Edition. Tehran: Basat; 2008. [Persian]
- 32- Kazemian S, Delavar A. Investigating the relationship between self-differentiation and attitudes toward addiction in married men. *J Discip Discip Secur*. 2012;4(4):105-15. [Persian]
- 33- Younesi F. Standardization and determination of psychometric properties of self-differentiation test among people aged 25-50 years [Dissertation]. Tehran: Allameh Tabatabaie University; 2006. [Persian]